

Samtal om Spelregler

Sektorsmöte 13 oktober 2004 om att skapa en gemensam agenda för
socialt inriktade ideella organisationer, angående generella
förutsättningar för arbetet i Sverige

Dokumentation

INLEDNING.....	3
VAD DET HANDLAR OM.....	3
MÅNGA KRAFTCENTRA, INGEN GEMENSAM PROCESS	3
ATT BREDDA PROCESSEN	3
MÖTET	5
VÄLKOMNA	5
DELTAGARNA I DAGENS MÖTE.....	5
SPELREGLERNA SOM IDÉ.....	6
FRÅGOR SOM LYFTES	6
STYRNING-DEMOKRATI.....	6
VÄLFÄRDEN	7
BIDRAG	7
UPPHANDLING.....	8
SPELREGELSPROCESSEN	8
ÖVRIGT	8
PROCESSEN - VAD HÄNDER NU?	8
DAGENS MÖTE.....	8
TIDPLANEN I STORT	9
NYTT SEKTORSMÖTE 14/3 2005	9

Inledning

Vad det handlar om

Sedan 2001 finns formellt ett politikområde som kallas folkrörelsepolitik. Tyvärr har den politiska ambition som kanske en gång låg bakom detta politikområde inte slagit igenom i praktisk politik. Statens politik när det gäller ideella organisationer är allt annat än sammanhållen och tydlig. Den är ett lappverk som kan förklaras av tradition och politiskt kultur. Det saknas principer som ligger till grund för den. Det saknas rejäl samordning i regeringskansliet. Det saknas ofta konsekvensanalyser för ideella sektorn när andra politikområden genomför förändringar. Bidragsgivningen är splittrad både till omfattning och process. Kopplingen mellan socialpolitiken/välfärdsfrågorna och ideella organisationer är otydlig om ens möjlig att se.

Konsekvenserna för organisationerna är en ryckig, otydlig miljö att arbeta i, regler som ofta inte är anpassade efter vår organisationsform eller verksamhet, en otydlig samtalspart i staten.

Detta vill vi tala på allvar om och undersöka möjligheterna att ändra, till gagn för alla.

Många kraftcentra, ingen gemensam process

Länge har nu den ideella sektorns påverkansarbete fungerat utan samordning, utan gemensam process. Vid många tillfällen bakåt i tiden har denna bristande samordning visat sig i en alltför kraftlös signal till det politiska systemet.

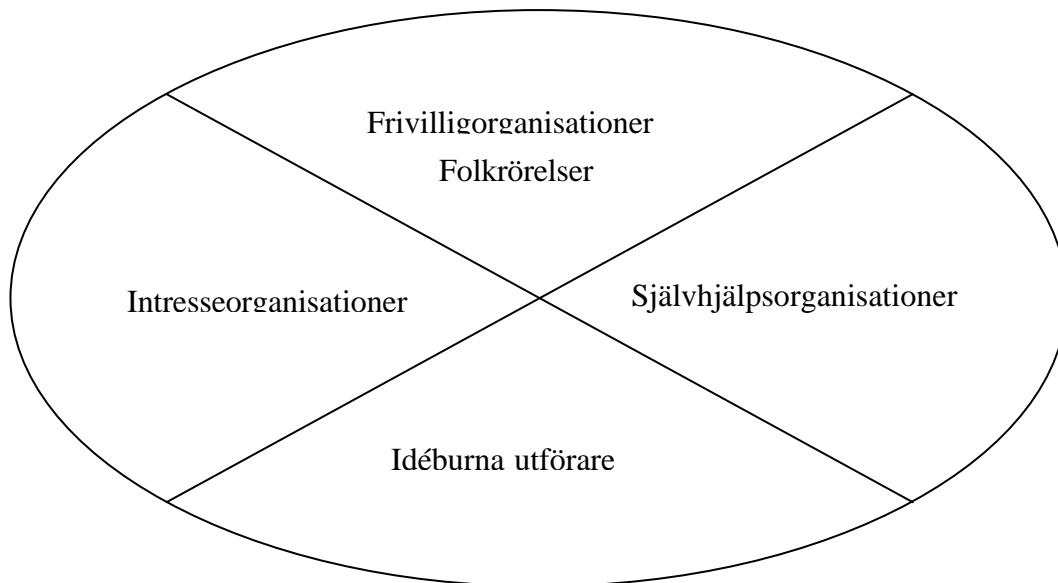
Spelreglerna – ett försök att starta en gemensam process

Sedan något år har Forum för Frivilligt Socialt Arbete, som samlar 28 socialt inriktade ideella organisationer, arbetat med att få igång en process som kan växa ut till en angelägenhet för en stor del av den ideella sektorn, nämligen den socialt inriktade (mer om avgränsningen nedan).

Forum för Frivilligt Socialt Arbete har skissat på nödvändiga beståndsdelar i en sådan process, fattat formella beslut som ligger till grund för vårt arbete och börjat kommunicera med många aktörer både inom den ideella sektorn, på arbetsmarknaden men också inom stat och kommuner.

Att bredda processen

Forum för Frivilligt Socialt Arbete inbjöd sina medlemsorganisationer samt ett antal representanter för andra delar av den socialt inriktade ideella sektorn, (pensionärsorganisationer, ungdomsorganisationer, brukarorganisationer, invandrarsorganisationer, handikapporganisationer) för att undersöka viljan att formera en allians. En allians som kan skapa en för sektorn gemensam agenda, där den minsta gemensamma nämnaren är sammanhållen syn på demokrati, föreningslivets självständighet och behovet av en ny relation mellan det offentliga och socialt inriktade ideella organisationer men där det finns en naturlig respekt för de olikheter som sektorns olika organisationer uppvisar.

Figur: En sektor av socialt inriktade ideella organisationer

Två centrala frågor när en sådan här allians skall formeras är:

1. Hur beskriver man alliansens gränser?
2. Vilka byggstenar består alliansen av?

Forum för Frivilligt Socialt Arbete har tänkt på följande sätt när det gäller dessa två frågor:

1. Alliansen bör vara en delmängd av tredje sektorn, inte försöka att greppa över hela fältet. De två sammanhållande faktorerna som också beskriver alliansens gränser är att de organisationer som skall ingå i alliansen skall ha en från det offentliga självständig idébas samt att de skall ha en social inriktning eller ett socialt fokus i sin verksamhet. Det utesluter exempelvis idrottsrörelsen som kollektiv men inte ett enskilt förbund som visar intresse för sociala frågor.
2. Det finns en mycket stor mängd begrepp (115 st visar en aktuell utredning) för att beskriva de organisationer som inte är statliga eller kommunala eller som inte har ett vinstintresse. Dessa begrepp är ofta överlappande, ibland paradoxala, ofta vaga, många gånger mångtydiga. För Forum för Frivilligt Socialt Arbete som inbjudare till detta möte finns det dock några begrepp som framstår som mer centrala. Det är t.ex. folkrörelse, frivilligorganisation, idéburen utförare, intresseorganisation, självhjälpsorganisation/brukarorganisation. Vi tror att dessa täcker in de centrala dimensionerna hos de organisationer som vi är intresserade av att bygga alliansen med.

Baserat på resonemangen ovan har Forum för Frivilligt Socialt Arbete börjat använda sig av begreppet "socialt inriktade ideella organisationer" för att beskriva den sektor som vi ser som vårt arbetsområde. Begreppet frivilligorganisationer beskriver helt klart en viktig del av detta men lika klart är också att det finns många organisationer som inte kan/vill beskriva sig som

frivilligorganisation. Det måste naturligtvis finnas plats också för dem, för att ta upp en dimension.

Mötet

Välkomna

Göran Pettersson, generalsekreterare i Forum för Frivilligt Socialt Arbete hälsade alla hjärtligt välkomna och presenterade kort Forums verksamhet och lite bakgrund till dagens diskussion om spelregler.

Han lyfte den centrala frågan: Vilken roll kommer frivilligorganisationerna ha i framtiden och vilken roll vill vi ha?

Som en illustration av dagsaktualiteten i de frågor som dagens möte handlade om visades ett inslag från Västnytt som handlade om frivilligt socialt arbete och som gick ut på att visa upp en trend av övertagande av tidigare offentliga uppgifter.

Deltagarna i dagens möte

Förutom de som finns på listan nedan har Handikapporganisationernas samarbetsorgan (HSO) uttalat intresse för att ta del i processen.

Jonas Thorén	KFUK/KFUM
Richard Bengtsson	Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU)
Tuula Karlsson	Svenska Röda Korset
Thomas Lind	Rädda Barnen
Siw Björkstén	Riksförbundet PensionärsGemenskap (RPG)
Birgitta Johansson	Föreningen Furuboda
Signe Isaksson	Frivilligcentralen Norrköping
Kjell-Owe Oscarsson	Sveriges Landsråd i Alkohol och Narkotikafrågor (SLAN)
Martin Koff	Pensionärernas Riks Organisation Stockholm
Barbro Hedman	Södermalms Frivilligcentral
Östen Bolin	Våga Värna Varandra
Britt-Marie Alm	Frälsningsarmén
Robert Öhlund	Frälsningsarmén
Birgit Elmgren	FVO
Kjell Jonsson	IM
Örjan Eklund	IM
Milenko Mijatovic	Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige (SIOS)
Julio Fuentes	Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige (SIOS)
Sonja Wallbom	Riksförbundet För Hjälpa åt Läkemedelsmissbrukare (Rfhl)
Torsten Friberg	Rainbow Sweden (paraply för klientorganisationer)
Thomas Johansson	IOGT-NTO
Jan Olsson	IOGT-NTO
Ireen Wachenfeldt	Nätverket mot fattigdom och socialt utanförskap
	Riksorganisationen för tjej och kvinnojourer i Sverige (ROKS)

Therese Persson
Janna Olzon
Anna-Clara Kron
Leif H Gustafsson
Eva Larsson
Kerstin Eriksson
Nilla Helgesson
Hanna Schubert
Reino Lindgren
Eric Edlund
Ludvig Sandberg
Hanna Broberg
Göran Pettersson
Ulrika Erksell

Riksorganisationen för tjej och kvinnojourer i Sverige (ROKS)
Sveriges Makalösa Föräldrar
Sveriges makalösa Föräldrar
Hela Människan
Brottsofferjourernas riksförbund (BOJ)
LP-verksamheten
Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare (RFS)
Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare (RFS)
Jourhavande Medmänniska
Forum för Frivilligt Socialt Arbete
Forum för Frivilligt Socialt Arbete
Forum för Frivilligt Socialt Arbete
Forum för Frivilligt Socialt Arbete
Volontärbyrån

Spelreglerna som idé

Ludvig Sandberg från Forum fortsatte därefter med en genomgång kring Spelregelsprocessens bärande idéer, vad målet är och vad som gjorts i processen. Bildspelet med kommentarer finns att hämta på www.socialforum.a.se/se/Asikter/spelreglerna/ppt041013/

Frågor som lyftes

Vi genomförde ett öppet samtal om de problembilder som vi ser samt om vad som är viktigt att tänka på i processen framåt. När vi har läst de nyckelord som samtalet genererade har vi delat in frågorna i sju områden:

- Styrning-Demokrati
- Valfärden
- Bidrag
- Upphandling
- Spelregelsprocessen
- Övrigt

På dessa teman skall vi här försöka återge kärnbudskapet i vad som sades.

Styrning-Demokrati

En dimension som lyftes fram var den reella möjligheten att behålla och utveckla sin självständighet som ideell organisation när så mycket formell och informell makt ligger hos stat och kommuner som samverkanspart.

En annan dimension var att ideella organisationer inte tas på allvar i planeringsarbetet hos myndigheter och kommuner, att de inbjuds för sent i processen då alltför många faktorer är bestämda. Ideella organisationers demokratiska roll passar i festtalen men sällan i praktisk politik. En baksida på detta problem är att det finns en ovana/oförmåga från organisationerna att faktiskt ta del när tillfälle erbjuds.

Ytterligare en dimension som togs upp var de kvalitetsbegrepp som används i uppföljning och utvärdering av verksamhet. Frågan är vem/vilka som bestämmer vilka begrepp som används samt vilka syften med kvalitetsarbetet som ligger i botten för arbetet. Det finns en stark oro att alltför fyrkantiga mätmetoder osynliggör viktiga värden i de ideella organisationernas arbete.

Välfärden

Många var rädda för att det pågår en social nedrustning av den offentliga välfärden som kan komma att fortsätta framöver. Konsekvenserna för ett antal grupper; t.ex. psykiskt sjuka, hemlösa, ensamma äldre, misshandlade kvinnor kan bli rent katastrofala. Till denna allmänna oro lades perspektivet att kommunerna gärna startar samarbetsprojekt som innebär att föreningslivet kan ta en del av ansvaret för välfärden men efter något/några år vill kommunen inte längre betala hyror etc och då faller hela verksamheten.

Många tog upp en känsla av bristande legitimitet i relationen till det offentliga, att den verksamhet man bedriver klassas som exempelvis kulturverksamhet och att det används för att förpassa organisationen ut i periferin av det politiska livet.

En annan viktig begreppsförvirring som togs upp var den om "samhället". Detta ord används ofta slarvigt som en synonym till det offentliga. Man kan ibland se någon som anser att samhället bör ta ansvar för något och det är då ofta uppenbart att det är stat eller kommuner man avser. Samhället består av oss alla, stat, kommuner, organisationer, individer.

Bidrag

Det första som togs upp var alla projektbidrag som dyker upp. Dessa förrycker ofta planeringen som är gjord i en organisation och förminskar värdet av den demokratiska process som ligger bakom den planerade verksamheten. Varför skall man lägga energi på att planera verksamhet när den ändå kan komma att ersättas av annan verksamhet som organisationen kan få ekonomiskt stöd för? Det blir också svårt att ha en bra långsiktighet i arbetet.

En annan aspekt som togs upp är att många projekt binder upp mycket av organisationens resurser under projekttiden men när den tiden är slut finns det oftast ingen möjlighet att fortsätta verksamheten, oavsett hur framgångsrikt arbetet varit. Det finns helt enkelt inga pengar. Då har organisationen skapat sig en i vissa fall unik kompetens som man inte kan behålla.

Ytterligare togs de slutsatser som den nyligen avslutade bidragsutredningen inom statskontoret upp, där det tydligt framkommer att det inte går att se någon sammanhållen politik från stat-kommuner i bidragsgivningen, att det ofta saknas reglering vilket sätter organisationerna i en rättslös position utan besvärsmöjlighet.

Sist men inte minst togs den konkurrensmentalitet som sprider sig i kölvattnet på minskande bidrag och när kommuner ställer verksamheter mot varandra. Organisationer som tidigare har samverkat börjar se varandra som konkurrenter. Vad betyder det för förmågan att bygga socialt kapital i ett samhälle?

Upphandling

En del ideella organisationer väjer för att arbeta på uppdrag av det offentliga. En orsak som togs upp på mötet var risken att den interna demokratin sätts ur spel när det börjar röra sig större volymer pengar i organisationen.

Andra har sedan längre eller kortare tid arbetat på uppdrag och tycker nog oftast att det kan kombineras med den interna demokratin men man upplever istället andra problem som exempelvis en alltför stark byråkrati som tar kraft, att de som handhar upphandling inte kan ideella organisationer och att de som kan ideella organisationer i kommunen inte kan upphandling. Det fanns en oro att mycket bra verksamhet aldrig skulle bli av för att upphandlingsreglerna inte är anpassade till ideella organisationer.

Spelregelsprocessen

Mötet var tydligt intresserat av idén med en gemensam agenda för förändring men samtidigt fanns det ett antal frågor kring processen.

Varför den sociala gränsen? Vad var egentligen målet med processen? Var det verkligen så bra att tala i termer av samhällskontrakt, var inte det lite för hårt? Hur hittar vi den minsta gemensamma nämnaren när det ju ändå är så att vi har många olikheter inom oss, ideologiskt, praktiskt, inriktningen på verksamheten, storleken? Vilken är egentligen vår motpart? Hur skall vi hantera mötescirkusen, detta att det finns så många olika nätverk som diskuterar liknande frågor?

Mötet gav inte så många svar på dessa frågor. Men Forum lovade att lägga förslag till kommande möten som beaktar de frågor som detta möte hade väckt.

Övrigt

En specifik fråga som på förekommen anledning lyftes var den om hur man bör hantera sekretessproblematik i samverkan mellan kommuner och ideella organisationer. Detta skapar allt som oftast problem.

Det rapporterades att arbetslösa ofta tror att de inte kan/får lov att arbeta frivilligt och att arbetsförmedlingarna är dåliga på att informera om detta.

Vad skulle hända om vi alla strejkade för en dag? Vilka konsekvenser skulle bli tydliga? Detta kanske kan vara en idé för att stimulera processen?

Processen - vad händer nu?

Dagens möte

Idag var ett första steg för att stämma av läget. Gemensamt börja skissa vilken typ av frågor som intresserar oss, pröva tanken att bilda en allians för förändring.

Tidplanen i stort

Tanken är att det fortsatta arbetet ska följa Ansvarskommitténs tidplan vilket innebär att vi bör närma oss någon slags avslut omkring våren 2007.

Nytt sektorsmöte 14/3 2005

Forum lyfte frågan om det bör hållas ytterligare ett sektorsmöte för att ta processen vidare. På detta reagerade mötet positivt. Forum har med stöd av detta beslutat att inbjuda till nytt sektorsmöte den 14 mars 2005. Senast en månad före det mötet kommer Forum att lämna konkreta förslag på följande områden:

- grundläggande principer för relationen mellan det offentliga och de socialt inriktade ideella organisationerna
- en uppdelning av frågeområden för att underlätta upprättande av arbetsgrupper
- upprop till riksdag och regering om att inleda ett förhandlingsarbete med vår allians, i syfte att sätta ramarna för en ny folkrörelsepolitik
- förslag till arbetsordning i alliansen som säkerställer allas delaktighet samtidigt som beslutskapaciteten bibehålls
- en grundläggande tidplan för processen

I och med detta tackade Forum för Frivilligt Socialt Arbete för visat intresse, förklarade dagens möte för avslutat, hälsade alla välkomna in i processen och på återseende.